

האקדמיה ללשון העברית

אוסף ציפורה ואהרן בר־אדון

לתולדות תחיית הלשון העברית בדיבור־פה

ריאיון עם גברת פנינה הלפרין
מראיין: פרופ' אהרן בר־אדון

סימול: 402-1-2

- 1 ע' אורנן : "גע, גע גע גע, אווזים, גע, גע". [קורא במקצב] וכן הלאה,
- 2 א' בר־אדון : אולי אימא תשיר לנו,
- 3 פ' הלפרין : = יש לנו כל הספר, אולי,
- 4 ע' אורנן : = את רוצה לשיר איזה שיר כזה, אימא?
- 5 פ' הלפרין : אפשר?
- 6 א' בר־אדון : למה לא?
- 7 פ' הלפרין : אם יש לי עוד קול,
- 8 ע' אורנן : יש לך! יש לך. 'כדור, כדורי?'
- 9 פ' הלפרין : כן. כן. משקפיים.
- 10 א' בר־אדון : = את רוצה את המשקפיים?
- 11 פ' הלפרין : כן. [כמה שניות שקט]
- 12 ע' אורנן : את זוכרת את זה ודאי גם בעל פה.
- 13 פ' הלפרין : כן.
- 14 ע' אורנן : קצת <חשוד>.
- 15 א' בר־אדון : = [לא ברור]
- 16 פ' הלפרין : <תכף>, [מבטאת : תיכף] המנגינה <הרי>, אז לא, <חרוז>.
- 17 ע' אורנן : "כדור", [שר]
- 18 פ' הלפרין : = כן, כדור.
- 19 ע' אורנן : = "קפוץ נא לי, מטה!" ואז עושים כזה.
- 20 פ' הלפרין : מה זה?
- 21 ע' אורנן : כן.
- 22 פ' הלפרין : מה זה?
- 23 ע' אורנן : אה, "לסיפור הוא עף, אזרוק כדורי, ואתפוס בכף".
- 24 פ' הלפרין : לא, לא זוכרת כבר. לא מבינה. "כדור, כדורי". יש, איזה שיר עם "כדור, כדור,
- 25 יבוא", לא זה.
- 26 ע' אורנן : מילים אחרות. אבא שינה את זה אחר כך.
- 27 פ' הלפרין : לא זה.
- 28 ע' אורנן : טוב, אז יש פה עוד משהו. אה, על האווז.
- 29 פ' הלפרין : טוב. "במעגל" [שרה] בְּמַעַ, אה, "במעגל, [קוראת] אנו במעגל, במעגל, קורא

האָנוּז, האָנוּז, גע גע גע", אבל זה,	30
ע' אורנן: = כן. <זה > משהו אחר.	31
פ' הלפרין: = <לא על זה חשבת>, אבל זה,	32
ע' אורנן: = לא על זה חשבת, כן.	33
פ' הלפרין: = אבל גם, גם הזה, "במעגל, במעגל, עופו ילדים", [שרה]	34
ע' אורנן: = "רוצו ילדים", לא, זה דבר אחר. אָה! אפשר למצוא את ההוא.	35
א' בראדון: = כן.	36
[מדברים יחד]	37
פ' הלפרין: = ההתחלתי.	38
ע' אורנן: = כן, כן.	39
א' בראדון?: = תכף נמצא את זה,	40
פ' הלפרין: = "במעגל, במעגל, [שרה] עמדו ילדים. במעגל, רוצו ילדים. בידיים [ע']	41
אורנן מצטרף לשירה] הך הך הך, ברגליים, תך תך תך",	42
ע' אורנן: "באגרוף, טיק טיק טיק".	43
פ' הלפרין: "באצבע, פיק פיק פיק".	44
ע' אורנן: אָה, תראה, שירי משחק. הינה, הינה, 'במעגל', אימא. זה השיר הראשון,	45
בחוברת הזאת. גם כן יצאה, מהדורה שנייה, אני לא יודע אם [לא ברור],	46
פ' הלפרין: כן. "במעגל, במעגל, עמדו ילדים. [שרה] במעגל, במעגל, עמדו יקרים". ב', אממ,	47
לא זה,	48
ע' אורנן+	49
פ' הלפרין: "בידיים, הך הך הך",	50
פ' הלפרין: "ברגליים, תך תך תך",	51
ע' אורנן: = אז היינו עושים ככה, [רוקע ברגליו] אתה מבין?	52
פ' הלפרין: "תך תך תך". "ה[ב]אגרוף טיק טיק טיק, באצבע [ע'] אורנן מצטרף. שרים יחד],	53
פיק פיק פיק",	54
א' בראדון: = איזה יופי.	55
פ' הלפרין: = אה, ואז,	56
ע' אורנן: = [ממשיך בשיר. לא ברור]	57
פ' הלפרין: = כל זה,	58
ע' אורנן: = "הך הך הך, הך הך, תך תך תך. פיק פיק פיק, טיק טיק טיק",	59
פ' הלפרין: טוב. "טיק טיק טיק" [מצטרפת]. כן, זהו. [צוחקים]	60
ע' אורנן: אז אתה מבין? היו להם, אה, היו להם שמות, לכל הדברים האלה. ואחר כך יש,	61
"במעגל, [שר]	62
ע' אורנן	63
ופ' הלפרין	64
[שרים יחד]: במעגל, לכו ילדים. במעגל, במעגל",	65
ע' אורנן: עמ', עמ', "עמדו ילדים". ועוד פעם, [שניהם:] "בידיים, הך הך הך. ברגליים,	66

תך תך תך",	67
פ' הלפרין: = "הך הך הך".	68
ע' אורנן: = "באגרוף",	69
פ' הלפרין: = "ב' באגרוף, טיק טיק טיק",	70
ע' אורנן: = "באגרוף",	71
פ' הלפרין	72
ועוזי אורנן	73
[שרים יחד: "באצבע, פיק פיק פיק",	74
פ' הלפרין: "הך הך הך, תך תך תך, פיק פיק פיק",	75
ע' אורנן: "טיק טיק טיק", זהו. כאן בספר ה',	76
א' בר־אדון: = יופי.	77
ע' אורנן: = בספר הזה יש גם הוראות למשחק. אתה מבין? יש כאן הוראות. כל שיר, אתה	78
רוצה את זה לראות?	79
א' בר־אדון: = לא [לא נשמע]	80
ע' אורנן: = לא, <זה יהיה לך קשה>. כל שיר מודפס, ואחר כך <הופך> למשחק. ואז זו	81
חוברת של שירים, אה, <של> שירי משחק.	82
א' בר־אדון: = אני רוצה לשאול את אימא שאלה אחת, כל זמן שיש לי כמה דקות של הסרט	83
הזה,	84
ע' אורנן: = <כן כן.>	85
א' בר־אדון: = שאלה אחת שאני באמת רוצה לשאול, זה על עניין המבטא. ההברה, ה',	86
ההברה האשכנזית והספרדית,	87
פ' הלפרין: = אָה.	88
א' בר־אדון: = באיזו הברה דיברתם בגן?	89
פ' הלפרין: = רק קָשבאנו [בשווע נע] לארץ,	90
א' בר־אדון: = אבל,	91
פ' הלפרין: = פה התחלנו לדבר בהברה ה',	92
ע' אורנן: = ספרדית.	93
פ' הלפרין: = ספרדית.	94
א' בר־אדון: = זאת אומרת שיונתן למד תחילה ב', לדבר, בהברה האשכנזית.	95
פ' הלפרין: = אשכנזית, כן.	96
ע' אורנן: = אימא, אבל אני, רוצה לספר,	97
פ' הלפרין: = [לא ברור. מדברים יחד] <אבל> תפף [תיכף] עמדו על המשמר. קָשרק [שווא	98
נע] באנו לארץ, אז [הא' נשמעת בקמץ קטן] הילדים, ה', שאר הילדים, הלוא	99
היו לנו ארבעה אז, אה, עברית עברית בהברה הספרדית.	100
ע' אורנן: = שלא נדבר בבית בלי.	101
פ' הלפרין: = כן, הם לא יכלו ל', לדבר נכון. עברית עברית בהברה ספרדית. הם עשו	102
<אגיטציה>.	103

104	אי' בר־אדון :	מי? הילדים שלכם?
105	פי' הלפרין :	כן.
106	עי' אורנן :	אבל אני רוצה לומר לך משהו. ההברה האשכנזית, ב', אני שמעתי את זה רק מ-
107		,
108	[0: 05: 00]	לא, אני לא דיברתי כך. הייתה הברה אשכנזית דקדוקית נכונה,
109	אי' בר־אדון :	כן?
110	עי' אורנן :	זאת אומרת, הטעם היה, כמו בהברה הספרדית. רק ש-
111	אי' בר־אדון :	= לפי ט', לפי המקרא.
112	עי' אורנן :	= לפי טעמי המקרא. לא ההברה האשכנזית המקולקלת,
113	אי' בר־אדון :	= כן.
114	עי' אורנן :	אלא, שקמץ היה 'או' ותיי' ללא דגש היה 'ס'. זה, אלה היו, ה[לא ברור]
115		[מדברים יחד]
116	אי' בר־אדון :	= לא אמרו 'דבר' אלא אמרו 'דבור',
117	עי' אורנן :	= אמרו 'דבור', 'דבור'. לא, 'שָׁבֹס' אלא 'שָׁבֹס'.
118	פי' הלפרין :	אָה, 'שָׁבֹס', 'שָׁבֹס' אומרים.
119	עי' אורנן :	= לא, לא. אַתָּה, אני זוכר, אני זוכר. מירי הייתה מספרת לי איך דיברנו.
120	אי' בר־אדון :	= איך, איך דיברתם?
121	פי' הלפרין :	= איך?
122	אי' בר־אדון :	= תני לנו דוגמה לדיבור שלך, מהימים ההם, ש', בהברה האשכנזית.
123	פי' הלפרין :	כן.
124	עי' אורנן :	תנסי לדבר, אימא. כמו שדיברתם פעם, את יכולה לזכור?
125	פי' הלפרין :	ל' לא, לא <אוכל> [צוחקת] "לא יכול", "לא, לא יוכ",
126	עי' אורנן :	"לא, לא יוכל"?
127	פי' הלפרין :	אה, זהו, <תראה איזה> משפט אחר, נו. "אני הולכת, אני הולכת הַבַּיִת",
128		הַבַּיִתָּה."
129	עי' אורנן :	כן.
130	אי' בר־אדון :	אוקי, אנחנו גמרנו את הסרט,
131	עי' אורנן :	= כן.
132	אי' בר־אדון :	= ואנחנו יכולים להמשיך, ואנחנו יכולים להמשיך ב', [רעש] מכונות ההקלטה,
133		כן? יש לנו מכונות הקלטה, משני הצדדים, טוב, אנחנו יכולים להמשיך בזה,
134		נכון, עוזי? [רעש]
135	עי' אורנן :	טוב, אם, אה,
136	אי' בר־אדון :	= כן, ודאי.
137	עי' אורנן :	= <זה עוד, יש לך>,
138	אי' בר־אדון :	= כן, ודאי.
139	פי' הלפרין :	= אתה עושה איך שאתה מבין.
140	אי' בר־אדון :	כן, כן.

141	פ' הלפרין :	= <ואין למחר>?
142	א' בר־אדון :	כן, אני,
143	ע' אורנן :	= אני רואה שאימא [לא ברור] מוכנה.
144	א' בר־אדון :	כן. א', אני מקווה שאינני מעייף אותך בכלל, נכון?
145	פ' הלפרין :	= שמה?
146	א' בר־אדון :	אינני מעייף אותך. אני לא [לא ברור]
147	פ' הלפרין :	= כן. אפילו זה כדאי. <למהר>.
148	ע' אורנן :	= לא, זה [לא ברור]
149		[מדברים יחד. לא ברור]
150	א' בר־אדון :	אתה חששת, שמא, [לא ברור]
151	ע' אורנן :	= לא, אני שמח מאוד. אני, אני שמח מאוד.
152	א' בר־אדון :	אימא נהנית מזה,
153	ע' אורנן :	= כן.
154	א' בר־אדון :	= כי אני יודע מכל האנשים ש' שוחחתי איתם, זה סתם [לא ברור]
155	ע' אורנן :	= זה נעים. זה ערב נעים, זיכרונות.
156	פ' הלפרין :	= זה נעים, זה, זיכרונות מימי ילדות, ו' אני עושה איזה פעולה, נמענין אותי.
157		בדרך כלל אני פְּשעה הזו כבר עייפה מאוד, וְבכלל. עכשיו אינני מרגישה שום
158		עייפות.
159	א' בר־אדון :	= מצוין. אני שמח שזה מרענן אותך אפילו.
160		[צוחקים]
161	פ' הלפרין :	= [לא ברור]
162	ע' אורנן :	= כן.
163	א' בר־אדון :	אה... עכשיו, בלי הרעש, של ה' מכונה הזאת, אנחנו יכולים ל' דבר, אה,
164	פ' הלפרין :	= [לא ברור]
165	א' בר־אדון :	= בצורה יותר, אה, נינוחה. אה, האם, זה, לדעתך אה, מקרה, ש' כל הילדים
166		אה, שלך, אה, פועלים, או פעילים, ב' היבטים שונים של ה' לשון? אה, אה, אה,
167		הבת אה מירי, כתבה, שירים, אה, יונתן אה, פעיל אה, בשדה ה',
168	פ' הלפרין :	= <באמת>, כן,
169	א' בר־אדון :	= אה, ספרות, והוא גם, והוא גם, כותב בענייני, אה, לשון מפעם לפעם גם כן,
170		נכון, עוזי?
171	פ' הלפרין :	= כן, כן.
172	ע' אורנן :	= כן. <אמת>.
173	א' בר־אדון :	= והוא משמיע דברים אה, שונים ומעניינים מאוד.
174	ע' אורנן :	= כן, כן.
175	א' בר־אדון :	= ועוזי, כמובן, אה, הוא בלשן, אה, נודע ב' ישראל, ויש לו דעות, מסוימות, אה,
176		מאוד. האם את חושבת שזה מקרה, או ש' זה תוצאה מ',
177	פ' הלפרין :	= זו תוצאה מהחינוך, שהתחיל באופן טבעי, בעברית. לא מלאכותי. כמו

שאנשים רבים, שקודם דיברו ככה, והחליטו שצריך לדבר עברית. זה יצא כבר,	178
לא כל כך טבעי. אבל אצלנו זה היה, פשוט. מדברים עברית. [כמה שניות שקט]	179
האם, אה, הספקתם להכיר, אה, את, אליעזר בן יהודה?	180
פ' הלפרין: <אה, לא>.	181
אה, לא הכרתם אותו.	182
אימא, אבל הייתם כמה שנים פה. [לא ברור]	183
פ' הלפרין: =כן, אבל באופן אישי לא <הכרתי>. באופן אישי לא. לאחר, ברור, ידענו.	184
ע' אורנן: = [לא ברור] [מדברים יחד]	185
אה, אני רק שואל אם הכרתם אותו באופן, אה, אישי. כי אני מעוניין לדעת,	186
איך היה דיבורו. אני שואל אנשים, אה, שונים, על דיבורו של בן יהודה, עצמו.	187
כן, בן יהודה נפטר לפני שאני נולדתי, כך ש',	188
ע' אורנן: =עשרים וש', בעשרים ו',	189
אה, בר־אדון: =הוא נפטר בעשרים ושתיים.	190
ע' אורנן: =עשרים ושתיים. כן.	191
אה, בר־אדון: =כן.	192
פ' הלפרין: =איך?	193
ע' אורנן: באלף תשע מאות עשרים ושתיים בן יהודה נפטר.	194
אה, בר־אדון: ואני שומע דעות, אה, שונות. יש אומרים שהוא דיבר, בצורה כל כך אה, נאה,	195
ואחרים אומרים שהוא התקשה, ב' היגוי ה', אה, גרוניות. <מה אתה שמעת>,	196
עוזי?	197
ע' אורנן: =כן? אין, אין לי מושג. ממש אינני יודע.	198
[00:10:00]	199
פ' הלפרין: מה אתה מחפש, <אולי אני יודעת>.	200
ע' אורנן: =רציתי לראות את ספר השי, את אה, 'שוללי', של מירי. אה, זה לא חשוב [לא	201
ברור]	202
פ' הלפרין: =הספר של מירי?	203
ע' אורנן: =כן.	204
פ' הלפרין: =הוא למעלה צריך להיות.	205
ע' אורנן: =שם?	206
פ' הלפרין: =לא. בקומה הראשונה.	207
[מדברים יחד]	208
ע' אורנן: =זהו, אבל אני לא רואה אותו.	209
פ' הלפרין: לא ייתכן.	210
ע' אורנן: לא, אני יודע. הוא רק נעלם מעיניי. אני יודע שאת מחזיקה אותו פה. נו, לא	211
חשוב.	212
אה, בר־אדון: הזכרנו את, אה, בן יהודה.	213
פ' הלפרין: כן.	214

215	א' בר־אדון :	אני אשאל אותך שאלה שאני שואל, את רוב האנשים שאני, מראיין. אה, האם
216		את חושבת שאילו לא [מדגיש את המילה] קם בן יהודה, האם הלשון העברית
217		הייתה קמה לתחייה?
218	פ' הלפרין :	ברור.
219	א' בר־אדון :	מדוע? על סמך את אומרת?
220	פ' הלפרין :	=ברור. זה לא יכול להיות תלוי ב', באיש אחד. דבר, מהפכה כזאת לא יכולה
221		להיעשות על ידי איש אחד. לו לא היה בן יהודה, גִם כן היה קם. ברור.
222	ע' אורנן :	[לא ברור]
223	פ' הלפרין :	לא זה בלי ספק. זה לא תלוי באדם אחד. זה לא יכול להיות תלוי, שאלה כזאת
224		חשובה וְגדולה, לא יכולה להיות תלויה בדעה של איש אחד. זה,
225	א' בר־אדון :	=אה,
226	פ' הלפרין :	=זה התפתח, קבוצה, קבוצה.
227	א' בר־אדון :	האם אתם הייתם מעורבים, ב' ריב הלשונית? ריב הלשונית בין יידיש ל', ל'
228		עברית?
229	פ' הלפרין :	=אנחנו עד עכשיו מעורבים בזה. [צוחקת]
230	ע' אורנן :	[צוחק]
231	א' בר־אדון :	=אני מתכוון לריב הקלסי באלף תשע מאות ו' שבע, שמונה, תשע, ו' המשכו,
232	ע' אורנן :	=הם לא היו בארץ.
233	פ' הלפרין :	=אנחנו תמיד,
234	א' בר־אדון :	=כן, אבל הם היו,
235	פ' הלפרין :	=אנחנו היינו תמיד נגד היידיש. תמיד. עברית, וזה הכול.
236	א' בר־אדון :	ועידת צ'רנוביץ לא הייתה בארץ? [צוחק]
237	ע' אורנן :	אה, זה, זה קשקושים <היו> כל ה', לא היה לזה שום ערך, לכל הוועידות האלה.
238		ממש לא היה לזה ערך.
239	א' בר־אדון :	=כן. אבל מה ש',
240		[לא ברור. מדברים יחד]
241	ע' אורנן :	=אין מה, מה זה חשוב ועידת <צ'רנוביץ>. יושבים שם, מִפִּי, מחליטים משהו.
242		העובדות קבעו, והעובדות היו, [מדגיש את המילה 'עובדות'] שכשהם התווכחו
243		שם, בינתיים, קם דור של תלמידים, ילדים בגיל צעיר, שזאת הייתה, השפה ה'
244		היחידה שלהם.
245	א' בר־אדון :	היום אני דיברתי על זה. אתה לא היית ב' הרצאה שלי.
246	ע' אורנן :	=לא, אני מצטער. לא יכולתי.
247	א' בר־אדון :	היום דיברתי על הנושא הזה.
248	ע' אורנן :	=כן.
249	א' בר־אדון :	אבל, אה, בקשר ל', לניב הגלילי, ואמרתי שלמעשה מה שהיה צריך לעשות, זה
250		לחכות, עד שיקום, דור אה, חדש, של, אלה היו ה', ההורים, האבא אימא
251		ראשונים כן? וכן הלאה. אבל, אה, אני מעוניין, אה, לשמוע על, אה, מצב, אה,

הרוח אז, ב', ב',	252
פ' הלפרין: =בישראל,	253
א' בר־אדון: =בפולניה, ברוסיה. אה, בקשר לוועידה, הזאת. אה, עוזי, אה, מזלזל בערכו,	254
255	בערכה של כל ה' וועידה הזאת, נ', ומנקודת ראותו, ומנקודת ראותו, בצדק.
256	אבל, אני, אה, אה, מדבר על היבט אחר וזה הוא, בלי להתחשב בהשפעתו,
257	בהשפעתה של הוועידה הזאת, אני רוצה לדעת מה התרחש שם, כפי שאנשים
258	ראו את הדברים, ב', ב', צ'רנוביץ. ומאחר ששם היו,
259	ע' אורנן: =אני <אסביר> לך.
260	א' בר־אדון: =ומאחר ששם היו, שני מחנות, מעניין, לשמוע,
261	ע' אורנן: =נכון.
262	א' בר־אדון: =ואתם הייתם קרובים בוודאי למחנה, ה' אחד, <אני> הייתי רוצה לשמוע,
263	פ' הלפרין: =אנחנו היינו חזקים ב', בזה. לא היה ספק ב', בינינו, ש', שיש בכלל איזה
264	שאלה, עברית או יידיש. אין, אין שאלה כזאת.
265	ע' אורנן: אני אגיד לך, אימא. באלף תשע מאות ושמוןה, הייתה ועידה בצ'רנוביץ, של
266	'פועלי ציון', נדמה לי, או כללית אפילו. אינני זוכר. כללי, אינני יודע, של איזה
267	ארגונים יהודיים. ושם התווכחו, אם עברית או יידיש.
268	פ' הלפרין: =כן.
269	ע' אורנן: =<אז> פרופסור בר־אדון רוצה, לדעת, אם את זוכרת על הוויכוח הזה, מה
270	חשבו עליו, אם דיברתם על זה, אולי בבית או, מה.
271	פ' הלפרין: =<לא>, אנחנו זלזלנו בכלל בכל השאלה; ששאלה כזאת קמה. אנחנו התנגדנו,
272	ש', בכלל לשאלה [לא ברור] אין שאלה. עברית ונגמר.
273	א' בר־אדון: כן, אבל, אה, אה, היידישיש, ליידישיסטים, היה מעמד, והיה להם כוח, באותו
274	ה' זמן ר', ר',
275	פ' הלפרין: =נו, פשוט, כי יידיש, ידעו יותר אנשים מ' [לא ברור]
276	א' בר־אדון: =ברור. ברור. ואני, ואני מתאר לי, ש' תומכי העברית, היו צריכים
277	[00: 15: 00]
278	אה, ל', ל', היערך, בכל אה, כוחם, כדי, ל' התגונן, או, להתקיף, את ה'
279	יידישיסטים. ואני מתאר לי, ש',
280	פ' הלפרין: =נו באמת, היו דברים כאלה.
281	א' בר־אדון: =אני מתאר לי ש' מר הלפרין, היה מעורב, ב' עניין הזה.
282	פ' הלפרין: =באמת היו דברים כאלה. היו.
283	א' בר־אדון: =ידוע לך משהו על, אה, מעורבותו?
284	ע' אורנן: = [לא ברור] מימיו לא שמעתי על ועידת צ'רנוביץ, חוץ מאשר, אה, כשהתחלתי
285	ל', התעניין בהיסטוריה.
286	א' בר־אדון: =באמת?
287	ע' אורנן: =בבית? הא! מי שם לב ל', ל' איזה אני יודע? [מגחך] כאלה שמפריעים בדרך.
288	הרי הדרך הייתה ברורה.

289	א' בר־אדון :	= אתה מבין, עוזי, במה שאני, אני מעוניין ל', לקבוע את העובדות. עוד מעט,
290		לא, לא, אי אפשר למצוא אנשים,
291	ע' אורנן :	= לא, אתה צוד,
292	א' בר־אדון :	= שיודעים את העובדות.
293	פ' הלפרין :	= אבל הבט, אימא אומנם לא, יש הרבה דברים שהיא שכחה. אבל זה, אני
294		בטוח, שהיה מחוץ לכל איזה מעגל החיים או, או דרכיהם. זה לא היה, זה [לא
295		ברור] הייתה סתם איזו הפרעה.
296	פ' הלפרין :	אין, בכלל לא הייתה אצלנו שאלה עולה [לא ברור]. לא הייתה שאלה. זה היה
297		ברור, עברית ונגמר.
298	א' בר־אדון :	אשאל שאלה אחרת. באיזו מידה, הייתה תמיכה, מצד ה' ציבור, הרחב, ב'
299		רעיון, אה, שלכם, בדבר אָה, ה' קמת גנים, אה, עבריים, טיפוח, אה, העברית?
300		ושאלה אחרת, אולי נתחיל בשאלה הזאת. איך, הביטו עליכם, האנשים
301		האחרים, שאתם מגדלים ילדים [צוחק] דוברי עברית? באמת הייתי צריך
302		להתחיל בשאלה הזאת.
303	ע' אורנן :	= זו שאלה יפה. שאלה יפה מאוד.
304	פ' הלפרין :	שאלה יפה, אבל אינני חושבת שהיו, שהיו שונאים אותנו, בעד זה.
305	ע' אורנן :	[לא ברור]
306	פ' הלפרין :	אינני חושבת שהיו שונאים, את דוברי העברית ואת מטיפי העברית.
307	ע' אורנן :	אבל למשל אנשים שהיו באים אֶליכם הביתה. מי שהיה בא אליכם, מישהו, לא
308		היה מתפלל אולי, שאתם מדברים רק עברית עם הילדים, ומה יהיה, ו' איך
309		יהיה?
310	פ' הלפרין :	מה זה, היה כל כך טבעי, כל כך פשוט, [אורנן ובר־אדון מדברים ברקע], ש' לא
311		היה צ', צורך לדבר על זה, ממש, אלא, אלא [לא ברור] זו השפה שלנו.
312	ע' אורנן :	כן. לא, אבל למשל, אני אתן לך דוגמה, אימא. אולי היו שם איזה סופרים, אולי
313		היו איזה אנשים, נניח בוורשה, או באודסה יותר מאוחר, שבאו אליכם בטענות.
314		שאמרו לכם: 'מה אתם עושים עם הילדים? מה זה לא ללמד אותם, איזו שפה
315		אירופית? מה זה עברית?' היו כאלה?
316	פ' הלפרין :	= לא. [לא נשמע]
317	ע' אורנן :	= את לא זוכרת?
318	א' בר־אדון :	= בשעתו, אמרו על הילדים של בן יהודה, ש', ש' ידידיו, הזהירו אותנו שהילד
319		יצא אידיוט, משום שהוא לומד, אה, לדבר רק, אה, עברית.
320	פ' הלפרין :	[צוחקת] נו, אז אה, כל הבנים שלי אידיוטים [צוחקת].
321	א' בר־אדון :	= לא, לא. א', אני מקווה שאת מבינה מה ש',
322	פ' הלפרין :	= כן, ברור.
323	א' בר־אדון :	שניסו ו', ו' כמובן, אה, איש לא יאמר שאיתמר בן אב"י, היה,
324	ע' אורנן :	= אידיוט.
325	א' בר־אדון :	= אידיוט. אה, אף כי הוא התחיל לדבר משום מה, בגיל, אה, קשיש, אה, יותר,

ע' אורנן :	= לא זה,	326
א' בר־אדון :	= <אולי בגיל> ארבע.	327
ע' אורנן :	= לא זה, מקרי.	328
א' בר־אדון :	ה', הבן, של בן יהודה, הבן הבכור, איתמר,	329
פ' הלפרין :	= כן.	330
א' בר־אדון :	= איתמר בן אביי,	331
פ' הלפרין :	= כן.	332
א' בר־אדון :	התחיל לדבר, אה, בגיל, אה, מבוגר יותר, אולי בגיל ארבע, או משהו מעין זה.	333
פ' הלפרין :	= אז הוא התחיל לדבר בכלל.	334
א' בר־אדון :	= כן, כן. אני חושב כך. כך, [רעש] [לא ברור]	335
פ' הלפרין :	= מדוע? מפני ש',	336
א' בר־אדון :	= אז, אנשים טענו שהילדים יצאו אה, אידיויטים, והינה, הייתה להם הוכחה.	337
	כמובן, יש ילדים שמתחילים לדבר בגיל, אהה, מאוחר יותר מאשר ילדים	338
	אחרים.	339
פ' הלפרין :	= כן.	340
א' בר־אדון :	= אני, יכול לאשר לך את זה,	341
פ' הלפרין :	= <יש כל מיני>,	342
א' בר־אדון :	= כי מקצועי העיקרי הוא חלק מלשון הילדים.	343
פ' הלפרין :	= יש כל מיני סיבות. כן.	344
א' בר־אדון :	אה, אצלכם הילדים התחילו לדבר בגיל, אה, הרך.	345
פ' הלפרין :	= עברית, ישר.	346
א' בר־אדון :	= אבל בגיל הרך.	347
פ' הלפרין :	= ישר. פתחו, את הפה, וכבר בעברית.	348
א' בר־אדון :	עכשיו, האם העברית הייתה מספקת לכם באותו הזמן ל' שם אה, התבטאות	349
	על, אה, כל העניינים, או כמו שעגנון אומר: "העולם ואשתו?"	350
פ' הלפרין :	לא היה. היינו מדברים עברית חופשי, בלי, כְּ, בלי כל מיני הפ', הפרעות. באופן	351
	חופשי, כמו שמדברים עכשיו. ככה דיברנו אז, באופן חופשי. לא חסר לנו היה	352
	שום דבר.	353
א' בר־אדון :	אה, עוזי, אה, מתי נפטר אבא?	354
ע' אורנן :	אבא בארבעים נְ,	355
פ' הלפרין :	= שתיים.	356
ע' אורנן :	= ארבעים ושתיים.	357
א' בר־אדון :	= אָה, אם כן אתה היית כבר, אה,	358
ע' אורנן :	= הייתי בחור מגודל. ודאי.	359
א' בר־אדון :	= בן עשרים <בערך>.	360
פ' הלפרין :	= איך?	361
ע' אורנן :	= תשֶׁע עשרה.	362

	א' בר־אדון :	= תשע עשרה.	363
	ע' אורנן :	= אני נולדתי בעשרים ושלוש.	364
	א' בר־אדון :	= בן גילי, בן גילי. [מדברים יחד]	365
	ע' אורנן :	= היא השנה שלך.	366
	פ' הלפרין :	= מה, מה >אתה אומר?<	367
	ע' אורנן :	אני אומר שנולדתי באלף תשע מאות עשרים ושלוש. וגם ידידנו זה נולד באלף	368
		תשע מאות עשרים ושלוש. תראה, אני רוצה לספר	369
		לך משהו. להראות לך מתוך זה. זה פשוט מצאתי ב'הגינה'. [במקור: 'הגנה']	370
		ויכוחים	371
		[00: 20: 00]	372
		על אודות העברית. שהיה שם. אז פה באיזה מקום, הינה, למשל, אה, "הקברה	373
		<ג'לושינה> הראתה על הקושי הגדול שיש בַדבר. התפתחות הילדים. בכלל,	374
		היא חושבת, כי כל זמן שהאימות לא תדענה את הלשון העברית, אין תקווה	375
		שהילדים יוכלו לרכוש להם, במשך ארבע שעה ביום שהם <מבקרים> בגן, את	376
		הדיבור העברי. ולכן כל העמל הרב של הגננות הוא כמעט לשווא". אז זה אמרתי	377
		אחר כך, זה יומן של איזה, גנת.	378
	א' בר־אדון :	= כן, אה, זה היומן של, אה, אסתר רבינוביץ, לא? [לא ברור]	379
	ע' אורנן :	= לא, לא. זה מישהי אחרת. אני לא זוכר [לא ברור] מי. תשמע, אה, שרה	380
		מְנַדְלֵיב,	381
	פ' הלפרין :	= מְנַדְלֵיב >ייב<.	382
	ע' אורנן :	= מנדל >ייב<.	383
	פ' הלפרין :	= זה, ת', א', עבדה איתנו.	384
	ע' אורנן :	= בוודאי. [לא ברור]	385
	א' בר־אדון :	= <אז רק נאמר>, אה, אם [לא ברור] [מדברים יחד]	386
	ע' אורנן :	= אָה, בבקשה.	387
	א' בר־אדון :	= איפה זה היה.	388
	ע' אורנן :	= זה ב'הגינה',	389
	א' בר־אדון :	= 'הגינה', כרך,	390
	ע' אורנן :	= אממ, ניסן–תמוז תרע"ח.	391
	א' בר־אדון :	= וזה,	392
	ע' אורנן :	= חוברת כפולה, ד"ה.	393
	א' בר־אדון :	= ד"ה.	394
	ע' אורנן :	= זה בעמוד : שישים ושבעה, אני מצטט משבעים ושלושה.	395
	פ' הלפרין :	= לא ברור.	396
	א' בר־אדון :	= שבעים ושלושה.	397
	ע' אורנן :	= לא, זה נרשם. [משיב לאימון] אז היא אומרת דבר כזה אם כן. כן, על זה היא	398
		עכשיו משיבה: "אמרתי אחר כך, כששאלו את החברות את דעתי, ודאי שהיה	399

טוב, אלמלא היו לנו ילדים כאלה, שהלשון העברית היא לשונם המדוברת,	400
ושמביטים על כל לשון אחרת כעל לשון זרה. אבל זהו אידיאל, שבגננו [מילה	401
לא ברורה. קטוע] ילדים כאלה. לעת עתה, אין לנו דרך אחרת, כי אם להכניס	402
את הלשון העברית אל הגן, מיום הראשון לבוא הילד לשם. אלא שהגננת מרבה	403
בעבודה וממעטת בדיבור, שלא לצורך [לא ברור], הכרחי. היא מדברת רק לרגל	404
העבודה. אלה אינן שיחות מופשטיות",	405
א' בר־אדון : = [לא ברור]	406
ע' אורנן : "ציוויים, המובנים לילד". אבל רציתי להראות לך פה דבר כזה. היא מספרת	407
פה על ילד אחד, והילד הזה הוא אחי; הוא בנה של אימא. שהוא אומר דבר	408
כזה : "יודעת אנוכי ילד אחד בן ארבע שנים, שלשונו המדוברת היא העברית.	409
הוא ביקר בגן יחד עם ילדים שמדברים רוסית. ופעם אחת פנה אל אימו,	410
בהראותו על הכיסא : 'אימא, באמת, הרי זה כיסא, ורק ברוסית קוראים לזה	411
קטולי".	412
[צוחקים]	413
א' בר־אדון : = מי זה היה?	414
פ' הלפרין : = <אבל באמת> ,	415
ע' אורנן : = זה היה צבי.	416
א' בר־אדון : = צבי.	417
פ' הלפרין : = <באמת> ,	418
ע' אורנן : [צוחק]	419
פ' הלפרין : באמת, זה כיסא.	420
[צוחקים]	421
פ' הלפרין : זה יופי, זה.	422
א' בר־אדון : נכון.	423
ע' אורנן : אתה מבין? אז, הג', אתה מבין? ילד שגדל בעברית, זה [מגחך] [לא ברור] וזה	424
באותו זמן,	425
פ' הלפרין : = זהו ילד בריא. באמת הלוא זה כיסא. אלא לא ככה קוראים לו ברוסית, אבל	426
באמת כיסא.	427
ע' אורנן : = "סטול קוראים לזה ברוסית", אבל האמת היא שזה [מגחך], תמונת העולם	428
היא עברית אצלו הייתה. וזה גם מעניין.	429
א' בר־אדון : = נכון.	430
פ' הלפרין : = כן, זה יפה מאוד, זה, לתת את הדוגמה הזאת, שבאמת, זה, עברית.	431
ע' אורנן : כן.	432
פ' הלפרין : אה, אבל קוראים לזה ברוסית ככה וככה. אבל באמת, [צוחקת] [כמה שניות	433
שקט]	434
א' בר־אדון : אתם אה, נפגשתם, עם בני עדות אחרות כאן בארץ?	435
פ' הלפרין : כאן בארץ?	436

א' בר־אדון :	אני מתאר לי שכן. מעניינת אותי, שאלה, שאני חושב שהיא שאלה חשובה	437
	מאוד, עוזי.	438
פ' הלפרין :	= כן.	439
א' בר־אדון :	= אה, ה', אשכנזים, אה, כיוון שבידיהם, היו כל המוסדות וכל השופרות וכל	440
	הכלים, אה,	441
פ' הלפרין :	= אה,	442
א' בר־אדון :	= יצרו את ה', ה' רושם, כאילו, לְעֵדוֹת, לְעֵדוֹת המזרח, לא היה כל חלק ונחלה,	443
	בתוך ה', יצירה, כִּי, כמעט שאין, אה, הדברים אינם מובלטים.	444
ע' אורנן :	זה לא נכון.	445
א' בר־אדון :	= [לא ברור],	446
ע' אורנן :	= תִּרְ, אני עכשיו אספר לך ככה. היה, היו כמה אנשים. קודם כול, דברי	447
	אֶלְמְלִיחַ,	448
פ' הלפרין :	= מה, [לא ברור] דיברו?	449
ע' אורנן :	= אני מספר מה, זה בירושלים [לא ברור]	450
א' בר־אדון :	= אברהם, אברהם אֶלְמְלִיחַ.	451
ע' אורנן :	= אברהם אלמליח, אביר לגיון הכבוד הצרפתי, וכל שאר התארים שלו.	452
פ' הלפרין :	= מה, זה?	453
ע' אורנן :	= מחבר המילון הצרפתי-עברי, עֲבִי-עברי ו,	454
א' בר־אדון :	= הוא עבד עם, אה, בן יהודה והוא היה,	455
ע' אורנן :	= עכשיו הוא [לא ברור] [מדברים יחד]	456
א' בר־אדון :	= מהעורכים של [לא ברור]	457
ע' אורנן :	= עכשיו, הוא כותב ב'החרות'. הוא ערך עיתון בשם 'החרות'.	458
א' בר־אדון :	= יחד, יחד עם אה, בן עטר ועם אה, עזריאל.	459
ע' אורנן :	= כן. אבל הוא היה, הוא היה הרוח החיה, אני חושב. אני [מגחך], אולי אני	460
	טועה.	461
א' בר־אדון :	= אה,	462
ע' אורנן :	= לא חשוב. על כך פנים, אני רוצה לספר לך. אני קראתי דברים שלו שאני מצטט	463
	לך מהזיכרון. אינני זוכר בדיוק איפה זה. הוא [לא ברור] מדבר [לא ברור], והוא	464
	אומר שם בין היתר: "ואיפה היו כל האנשים האלה, כאשר, אני עבדתי עם בן	465
	יהודה, ועשיתי לילות כימים, ו־ כולי וכולי. ו, והם עכשיו מדברים, אבל מה,	466
	באותו זמן שהיה צורך בהם, ישבו ושתקו". היה לך שיריזלי, שערך את	467
	'הפרדסי'. כל אלה היו מְמַחֵי הלשון. זה לא נכון ש', זה לא נכון. היישוב	468
	הספרדי בירושלים, המשכילים הספרדים בירושלים נת', להפך, הם נתנו יד לבן	469
	יהודה וזה היה ברור לכול.	470
	[00: 25: 00]	471
	אה, מה זה? מובן מאליו.	472
א' בר־אדון :	אה, אנחנו מדברים אולי על שני,	473

ע' אורנן :	= [לא ברור] [מדברים יחד]	474
א' בר־אדון :	= על שני דברים, אה, שונים. אני אינני כופר. אני אה, עצמי, אינני כופר. בכלל,	475
	כשאני מראיין, אני אינני מחווה דעות, אני רק מנסה לדובב, כן?	476
ע' אורנן :	= כן. נכון.	477
א' בר־אדון :	= אסור לי לחוות, אה, דעה. אה, אבל הבעיה שאני מנסה לעורר, היא זאת:	478
	שמתקבל, הרושם, וכמה, ס', אנשים מעדות המזרח, טענו, ש' מאחר שהיו, בידי	479
	ה' אשכנזים עיקר, הכלים, אה,	480
פ' הלפרין :	= כל הכוח.	481
א' בר־אדון :	= אם כן, הם, אה, זלזלו, הם, אה, קיפחו את, ה' חלק ש' היה לספרדים למעשה.	482
	עכשיו, נכון שישנם כמה שמות, ש' הם ידועים, אה, לכול. אבל, היו בוודאי עוד	483
	כמה אנשים ששםם לא זכה אה, ל' הופיע. הם לא זכו ל', לא זכו, ל' היזכר,	484
פ' הלפרין :	= [לא ברור]	485
א' בר־אדון :	בתוך ה' תהליך אה, ה' אה, זה. זה, זה מצד אחד, אה, עוזי. אה, מצד אחר,	486
	אנחנו יודעים, שהייתה, לספרדים השפעה, גדולה, בראשית ה', ה', התחייה. אם	487
	לא במישרין, הרי ב', ב', בעקיפין, הייתה להם השפעה.	488
ע' אורנן :	= ודאי.	489
א' בר־אדון :	מצד, אם אפשר לדבר, על צד שלישי, [כמה שניות שקט] כמה אנשים ציינו, ש'	490
	הספרדים, וזה דווקא אחד הספרדים ציין. ושוב, אינני יודע אם זו הלקאה	491
	עצמית, מופרזת, או שזה, זה,	492
ע' אורנן :	= כן. [לא ברור] [מדברים יחד]	493
א' בר־אדון :	= או שזה, אה, דיאגנוזה, דיאגנוזה נכונה.	494
פ' הלפרין :	= אה, שהספרדים,	495
ע' אורנן :	= לא, הוא רוצה לומר מה ש' איש ספרדי אמר לו.	496
א' בר־אדון :	שה' ספרדים, לא הייתה להם, תודעה ציבורית.	497
פ' הלפרין :	אהה.	498
א' בר־אדון :	ולכן, כך טען אותו ספרדי בפניי, הם, לא היו פעילים. יש בזה, מידה מסוימת	499
	של, אה, אמת, אם אנחנו מסתכלים ב', בתולדות ה' יישוב [שיעול] בתולדות	500
	העדות ה' שונות. זה נכון, שהספרדים, היו, פחות, פעילים,	501
פ' הלפרין :	= כן,	502
א' בר־אדון :	= מבחינה, עדתית.	503
פ' הלפרין :	= היו, לא, לא היה אכפת להם. היה אפתיה.	504
א' בר־אדון :	כ', כך את התרשמת?	505
פ' הלפרין :	כן.	506
א' בר־אדון :	זה מה שרציתי לשמוע, אתה רואה? אה, אם כן, הייתה שם אפתיה מסוימת,	507
	אף על פי, ש' גם אה, האפתיה הזאת, כיוון שהם לא היו בחוץ, הם היו בפנים,	508
	אם כן, הייתה פעילות מסוימת. הם, יתר על כן, מישהו אחר, אינני זוכר, אולי	509
	זה אפילו עגנון, או מישהו אחר, ציין את הדבר הזה, שהספרדים, באותו הזמן,	510

זאת אומרת, ה', הם עברו תהליכים, אה, אה, אה, אה, תקופות, אה, שונות; תקופות	511
של פעילות [לא ברור], תקופות של, אה, ירידה ב־ פעילות. באותו הזמן כנראה	512
הם היו, ב', ב־ סטטוס של, אה, אה, חוסר פעילות, או, אה, שהם לא רצו ל־	513
התערב בדברים ולהיות מנהיגים, אה, של אה, דברים. לעמוד בראש דברים. אם	514
כן הם, נגררו, מבחינה, אה, מסוימת. אף על פי שהסטנדרטים הלשוניים בעצם	515
נקבעו,	516
ע' אורנן: = לפיהם.	517
א' בר־אדון: = ל', ל', פיהם. אם כן, אה, את התרשמת שהם, ש' היו אפתיים. [לא נשמע]	518
פ' הלפרין: = אה, ביחס למי ואיך,	519
א' בר־אדון: = לדיבור, לפעילות בדיבור העברי וכולי.	520
פ' הלפרין: = לדיבור, זה או זה,	521
ע' אורנן: = לא אני, הוא מתכוון, הספרדים. בני עדות המזרח.	522
פ' הלפרין: כן.	523
ע' אורנן: היו, ביחס לדיבור העברי, ביחס לשפה העברית,	524
פ' הלפרין: כן.	525
ע' אורנן: שהעמדה שלהם, את אומרת, לא הייתה כל כך של, אה,	526
פ' הלפרין: = כן. לא, לא חשוב. ככה, או ככה.	527
א' בר־אדון: אהה. [כמה שניות שקט] אה, בזמן מלחמת ה', אנחנו דיברנו קודם על ריב	528
הלשוניות, שזה היה בין יידיש לבין עברית.	529
פ' הלפרין: = כן.	530
א' בר־אדון: = מלחמת השפות,	531
פ' הלפרין: = <מעניין>. זה מרגיז אותי פשוט, ההשפעה הזאת.	532
א' בר־אדון: כן, עוזי, עוזי, עוזי גם כן התרגז וקָתָה, אה, דיבר בהתרגשות רבה. אה, אימא	533
ראתה,	534
ע' אורנן: = את ראית בטלוויזיה, את השידור שאני השתתפתי, נגד היידיש. את זוכרת,	535
אימא?	536
פ' הלפרין: כן.	537
א' בר־אדון: עכשיו, ה', ב', אה, חמש שנים לאחר אותה ועידה של צ'רנוביץ, באלף תשע מאות	538
ושלוש עשרה, אלף תשע מאות ארבע עשרה, אה, היי-תה מלחמת השפות.	539
[00: 30: 00]	540
בין, גרמנית לעברית, או בין עברית ל־ גרמנית.	541
ע' אורנן: = פה בירושלים זה היה.	542
א' בר־אדון: פה בירושלים. עכשיו,	543
פ' הלפרין: = מה, מה, היו הרבה גרמנים פה?	544
ע' אורנן: לא, הם פתחו, אה, סמינר למורים, ורצו לפתוח אותו בגרמנית.	545
א' בר־אדון: לא, את הסמינר הם פתחו, אבל הם רצו לפתוח את הטכניון, בחיפה,	546
	547